

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 24. & 25. de Jure Appellationum

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

universalem idèd, quia Ratio, quam Cyprianus assignat, universalis est, & concludit de universali, scilicet, liberum esse quemcumque Episcopum ad suam Ecclesiam regendam & docendam pro suo arbitrio, independentèr à quocumque, exclusis tamen falsitatibus, qua eliquarissimè dicitur, cussione essent jam ab Ecclesià abjecta, ut Augustinus ait. Lib. III. c. 1. 0. 24.

CAPVT VIGESIMVM QVAR, TVM ET QVINTVM,

DE

Jure Adpellationum.

Id ut tanquam insigne argumentum pro Romani Pontificis primatu Monarchico Bellarminus exponat, non tantum ea profert ex antiquitate documenta, quibus hoc Adpellationum Jus probari posse existimat, sed & insuper ad ea respondere conatur, quæ è contrario huic Adpellationum Juri prætenso ex eadem Antiquitate opponuntur. Ea inter dum occurrit Canon quidam Concilii Milevitani, cui Augustinus quoque interfuit, ex Augustino responsum parat Bellarminus, quo successu, nunc videamus. Canon illius Concilii secundus post vigesimum, ut vulgò citatur, sic habet: *Placuit, ut Presbyteri, Diaconi vel ceteri inferiores Clerici in causis, quas habuerint, si de judiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicinos Episcopi eos audiant, & inter eos, quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quod si & ab eis provocandum putaverint, non provocetur, nisi ad Africana Concilia, vel ad primates Provinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putaverit adpellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur.* In Codice Gratiani hæc quidem adjiciuntur verba, aliquam exhibentia limitationem, nisi fortè Romanam Sedem adpellaverint. Sed in Notâ ibidem adjectâ monetur, hæc in antiquis Codicibus scribi tanquam Gratiani verba; & iple etiam Bellarminus ingenuè agnovit, hæc Gratiani exceptionem non videri quadrare, cum præcipuè propter Romanam Ecclesiam Africani staterent, ut adpellare non liceret ultra mare, nec consuetum fuerit unquam adpellari ab Africanis ultra mare, nisi ad Sedem Romanam. Benè hæc ex parte scripsit Bellarminus, & satis ingenuè. Sed quæ sequuntur, non satis benè cum eis conveniunt. Dicit, quæstionem non esse de adpellationibus Presbyterorum & minorum Clericorum, sed Episcoporum, provocans ad Concilium Sardicense & auctoritatem Augustini, hæc inculcantis differentiam. Illo nunc prætermisso, utpote quod præter Instituti rationem est, nisi quod Zonara Commentarius ad Concilii Sardicenses Canonem pro Adpellationis Episcopalis jure citari solitum laudari hic omninò mereatur, universalitatem ejus notanter restringens; quid de Augustini in hæc rem Sententiâ habendum sit, ut exponatur, operæ videtur pretium. De eâ hunc in modum scribit Bellarminus: *Augustinum, qui huic Concilio Milevitano interfuerit, scribere, licere Episcopis Africanis adpellare ultra mare, Clericis Minoribus non item.* Ante omnia autem hic observari meretur, quod totam rem hæc sine ullis ambagibus conficere potest, hunc Concilii Milevitani Canonem communiter truncatum citari, coronide ejusdem omisâ, id quod Chamierus, præprimis observavit, notans, in Græcis Codicibus addi, *ὅς καὶ τῶν Ἐπισκόπων τοῦδαυτῶν ἐπίστωι, ut etiam de Episcopis sæpè sancitum est.* Id si sit, per se cadit Responsio Bellarmini & discrimen inter Adpellationes Presbyterorum & Episcoporum, cum & horum & illorum Synodus Milevitana prohibuerit, nimirum ultramarinas, in specie Romanam quam hic præcipuè respici, Bellarminum audivimus fatentem. Quoad Augustini verò auctoritatem, lectori fucum facere voluit Bellarminus, Eum Synodi hujus partem faciendo. Etsi enim id verum sit, nunquam tamen Bellarminus probabit, Eum hoc discrimen inter Adpellationes Episcoporum & Presbyterorum adprobasse, illis concedendo, his autem denegando; cum Augustinus in Epistolâ, quam Bellarminus citavit, de licentiâ & libertate Adpellationum ne verbum quidem habeat, sed historicè tantum agat de iis adpellationibus, quibus Donatistæ primum à Constantino Imperatore Judices Episcopos in causâ Cæciliani petierunt, & Melchisedem Romanæ Urbis Episcopum cum aliis quibusdam Episcopis obtinuerunt, post aliud ab eodem Imperatore impetrantes Judicium, Concilium videlicet Anelarense, donec tandem ab utroque tanquam sibi minus favente ad ipsam Imperatorem provocârunt & adpellârunt. Hanc ex Augustino reversionem historicam quia non parùm Tractationi suæ adversariam vidit & prævidit Bellarminus, idèd quâ eidem ratione obviam ire oporteat, non sine causâ fuit sollicitus.

Epist. 162. ad Glorium &c.

Panstr. Tom. II. lib 14. c. 2. num. 33

Si enim Pontifex Romanus jure Divino est Summus Judex, cur non motu proprio, sed jubente demum Imperatore in hac causâ judicavit? Item si ab eo appellari non potest, cur appellari passus est à se ad aliud Judicium, Synodum videlicet *Arelatensem*? Imò cur ad tribunal quoque Imperatoris? Bellarminus quidem ad hæc omnia promptè responderet, sed non æquè pertinenter, & ad rem aptè. Dicit, *Pontificem non judicasse, nisi quando Imperator injunxerit, quia Donatista causam non primò detulerint ad Pontificem, ut debebant, sed ad Imperatorem, in quo malè eos fecisse doceat ibidem Augustinus, scribens, Constantinum Imperatorem longè ordinatius egisse, qui causam ad se delatam non ausus fuerit judicare, sed eam miserit ad Pontificem. Præterea, post Pontificem judicasse Episcopum Arelatensem & postea Imperatorem, non quia oportebat, scribens ibidem Augustino, sed ut omnino obstrueretur os Donatarum; adeoque Imperatorem, teste eodem Augustino, veniam petiturum ab Episcopis causam illam cognovisse invitum.* Atqui præterea, quæ supra jam ad nonum primi de principatu Papæ Monarchico, & tertium tertii de Judice Controversiarum libri caput de hujus Epistolæ Augustini argumento observata fuerunt, notandum hic imprimis est, non id culpæ Augustinum in Donatistis, quod ad hoc vel illud provocaverint Judicium, sed quod nullo stare voluerint, ab omnibus ob causam non bonam adeò non injustè condemnati. Nec sincerè agit Bellarminus, scribens, *Constantinum non fuisse ausum judicare causam ad se delatam, sed misisse eam ad Pontificem; cum Augustinus expressè habeat, Donatistas primum à Constantino petiisse judices Episcopos, non ut ipse judicaret. Deinde concedit quidem, non necessum fuisse, ut Constantinus aliud eis daret Judicium, scilicet Arelatense Concilium; sed Imperatorum impietati eorum cessisse, & omni modo cupivisse tantam cohibere impudentiam.* Non addit Augustinus, factum id bonâ cum Romani Pontificis veniâ, sine quâ fieri non potuisset, si jam tum Jus Appellationum ad eum pertinuisset solum, à que ejus Judicio ad aliud provocare illicitum fuisset, ut hodiè Monarchicis Defensoribus persuatum esse solet. Tandem ubi post contemta à Donatistis Judicia Romanum & *Arelatense* ad ipsum Imperatoris Tribunal fuit provocatum, meminit quidem Augustinus, id *Eum suscepisse invitum, & non nisi veniâ prius ab Episcopis petiâ*; Verùm notanter scribit Augustinus, *ab Episcopis*, non ab Episcopo, adeòque nec in speciem à Romano, quod omnino factu opus fuisset, si Imperator verè Christianissimus de hoc Appellationum Jure tantum ad Sedem Romanam spectante quidquam vel ex Jure Divino, quod planè hic nullum est, vel ex Concilii alicujus Oecumenici, si ullum verè œcumenicum fuit unquam, Decreto, vel etiam usu Ecclesiarum recepto certi cognitum habuisset.

Et quia Bellarminus ad eripiendum nobis Canonem *Milevitanum*, Augustini auctoritate utitur vel potius abutitur, idque præprimis idèò, quia Augustinus Synodi illius pars fuit: hinc jure, imò majori, ad Augustini auctoritatem contra Appellationes solum Romanas provocamus, eum respiciendo tanquam partem & præcipuam quidam subsecutæ Synodi *Carthaginensis*, de cujus contra Romanam Sedem Decretis supra aliquid in antecessum ad Libri de S. Scripturâ primi caput decimum notavimus, huc quammaximè pertinens. Adhuc nunc illud, cujus sub initium hujus capituli aliqua est mentio facta, Commentarium scilicet *Zonare* ad Canonem Synodi Sardicensis, quem ad explicandum Canonem *Milevitanum* Bellarminus adduxerat idèò, quia Appellationes Episcoporum ad Sedem Romanam adprobare & confirmare videtur. Ita autem Zonaras ibi: *Hujus Canonis Decreto summi Sacerdotes antiquæ Romæ in quâcunque causâ ab Episcopis provocationem ad ipsos dari jactant, ac eundem in primâ Synodo Nicenâ Oecumenicâ conditum fuisse falsò adfirmant; quod quidem cum in Synodo Carthaginensi propositum fuisset, minime cum veritate probatum est consentire, ut satis que ante Canonum Expositionem ab ipsâ Synodo sunt scripta, testantur.* Addit, *Neque igitur hic Canon à Nicenâ Synodo editus fuit, neque ad ipsum Romanum Pontificem provocationes ab omnibus Episcopis, sed ab eis tantummodo, qui eidem subjecti erant, dari oportere decrevit.* Quia verò ad ea provocavit, quæ ante Canonum Expositionem ab ipsâ Synodo sunt scripta, hinc in eorum recensione, post repetitum Concilii Sardicensis canonem, hæc Augustini verba memorat: *Et hoc nos servaturos profiteamur, salvâ (vel præservatâ) diligentiore Concilii Niceni Inquisitione.* Ad quæ & alia subsequentiâ Zonaras hæc addit: *Commemoratum canonem, quasi in Nicenâ Synodo Oecumenicâ editum promulgavere, scil. Patres in illâ Synodo congregati. Quare illum & Augustinus Episcopus, non omisâ interim diligentiori in Nicenam Synodum Inquisitione, siquidem ab eâ Synodo conditum fuisse constat, servandum proposuit. Tum Reliqui Patres Synodi, quacunque in Nicenâ Synodo fuerant definita, omnibus acceptâ esse*

esse significarunt. Possent hæc videri intervere Juri Adpellationum Episcopaliū confirmando, nisi idem Zonas ante jam ad canonem Concilii Sardicenis observasset, falso summos antiquæ Romæ Sacerdotes adfirmasse, eum in primâ Synodo Nicenâ conditum fuisse, cum subsequuta diligentior Inquisitio ostenderit, cum à Nicenâ Synodo editum non esse. Patet indè, ipsam quoque acceptationem hujus Canonis ab Augustino & cæteris ibidem Episcopis factam, utpotè conditionatam, si nimirum inter genuinos Synodi Nicenæ Canones inveniretur, nullam fuisse & invalidam. Undè & in Canonum collectione, quæ tum ex antecessentibus Afrorum Conciliis facta est, non solum in genere Canon post vigesimum sextus prohibet, ut Episcopi trans mare non peregrinentur, nisi cum decreto (consensu) primæ Cathedræ proprii uniuscujusq. Regionis Episcopi, hoc est, nisi ab ipso Primate præcipue acceperit eam, quæ dicitur dimissoriam, formatam sive expositionem, sed in specie etiam ille Canon Synodi Milevitane repetitus est, de quo ante ex Chamieri observatione monuimus, quod non Presbyteros solum & minores Clericos, sed & ipsos Episcopos ab Adpellationibus transmarinis, id est, ipso teste Bellarmino, Romanis prohibuerit & abstinere sub penâ denegandæ Communionis iusserit. Ad quem Canonem Zonas idem optimè notavit: *Hic certè ventosa Romanorum Ecclesia superbia, ab aliis omnibus Ecclesiis ad illam provocaciones dari jactantium, subsidat necesse est. Si enim ab Africanis Ecclesiis non datur, (est quidem certè Roma trans mare, si ad Africam comparetur) multò minus in Regionem magis adhuc sepositas Jus ejusmodi obtinebit.* Accedit observatum idem dignissimum in eadem collectione Canon post quadragesimum secundus, ut prima Cathedræ Episcopus non dicatur Sacerdotum Exarchus vel summus Sacerdos, vel ullo alio tali modo, sed solum primæ Cathedræ Episcopus. Quo Canone annon Patres Africani & inter eos Augustinus, Episcopo Sedis Romanæ præter alia, ipsum quoque hoc Adpellationum transmarinarum Jus & privilegium voluerint abrogatum, judicet, qui judicare potest. Zonas id quoque sequentibus observavit verbis: *Hic Canon cum aliis nominibus hoc quoque (scil. Exarchi) repudiat, non aliam opinor ob causam, quam ut arrogantiam elationemq. comprimeret, fastumq. & communi vitâ tolleret omnino & deleret.* Quod enim hic in genere notavit, paulò ante Eum in specie ad Romanæ Sedis Episcopos adplicasse satis clarè vidimus. Plura ex eadem Canonum Carthaginensium collectione in rem præsentem adducere nunc quidem superfedeo, cum ex his manifestum sit, Augustinum & Synodi Milevitane, & post Carthaginensis partem non infimam, sed ferè primariam Jus Adpellationum Romanarum juxta Decretum Synodi Nicenæ, quod nullum fuit, non agnovisse. Et si enim in ipsâ Synodo Carthaginensi, ubi tale audivit à Legatis Pontificiis recitari, neque crimen aliquod falsi, quâ fuit ingenua Simplicitate, credidit intercedere, se cum cæteris ibi Episcopis, in honorem illius Synodi, quæ maximi tum temporis æstimabatur, illud servaturum promiserit, ut modò ex Actis Synodi legimus, ipseque Bellarminus hæc Augustini Professione multum se lucraturum putavit; quia tamen expressa reservatio fuit adjuncta diligentioris circa hujus Decreti vel veritatem vel falsitatem inquisitionis, neque ejusdem documenta sine suppositionis suspitione proferri potuerunt, nemo non videt, obligationem hanc conditione non impletâ per se fuisse sublatam, accedentibus insuper Decretis & Canonibus ibi confirmatis, quibus infirmendis nulla hæctenus Glossa fuit sufficiens. Bellarminus quidem illud in primis urget, quod et si Decretum illud pro Jure Adpellationum Romanarum in Actis Synodi Nicenæ tum inveniri non potuerit, neque etiam hodiè inter eos legatur Canones, qui utrobique pro indubitatis suscipiuntur, inque Conciliorum Tomis & Summis communiter recensentur; plura tamen hinc indè à Scriptoribus Ecclesiasticis citari in illâ Synodo tractata, quæ ibi quoque non inveniuntur. Ex eorum numero ad præsens pertinet Institutum, quod ex Augustino citat, adferente, in hæc Synodo Nicenâ prohibi- Epist. 110 tum fuisse, *ne duo Episcopi simul se deant in eadem Ecclesiâ*, de quâ tamen Constitutione monet Bellarminus, Eam nullibi inter canones viginti hæctenus ubique & ab omnibus receptos adparere. Nescio, quis stupor, aut ignorantia (vix enim malitiæ illud audeo adscribere,) Bellarminum occupârît, id in Synodi Nicenæ Canonibus non videntis aut videre volentis, quod in iis tamen Conciliorum Editionibus legitur, quæ ante Bellarmini Polemarchiam publicè jam extiterunt.

Quamvis enim Gratianus in Corpore Juris Canonici, vel in Concordiâ, ut inscribitur, Canonum discordantium, illud Synodi Nicenæ Decretum, quo hæc Constitutio Si qui, r. exhibetur, priore tantum sui parte legi voluerit, posteriore omisâ, utpote ad Institutum 9^m. 7.

non pertinente; in cæteris tamen plerisque Editionibus, etiam antiquissimis, videre potuit & legere Bellarminus id, quod ibi non adparere scripsit. Hinc & qui post Bellarminum Canones Conciliorum ediderunt, hanc de uno tantum Episcopo in quavis Ecclesiâ Constitutionem non prætermiserunt. *Pisanus*, qui Seculo adhuc priore Acta & Canones hujus Synodi non tantum ex Græcorum & Latinorum, sed & ut gloriatur, Arabum monumentis, non tamen undiquaque authenticis, Volumine speciali collegit, Decretum illud, cui hæc Constitutio inferitur, numero & ordine, quem sibi delegit, tertium fecit, simile post numero & ordine quadragesimum exhibens; addidit tamen, inter vulgatos, id est, communiter receptos esse numero & ordine octavum, quo etiam loco plerumque citatur à novissimis etiam, *Sylvio*, *Bailio*, & qui post omnes alios huic studio operam impendit, *Cabassutio*. Addo, aliquos eorum ingenuè fateri, Augustinum hujus Constitutionis mentione ad laudatum Canonem octavum respexisse. *Coriolanus* certe in suâ ad hunc Canonem Notatione horum Augustini verborum cum aliquâ meminuit emendatione. Verba Augustini ex citatâ per Bellarminum Epistolâ hæc sunt: *Adhuc in corpore posito beata memoria Patre & Episcopo meo Senæ Valerio Episcopus ordinatus sum & sedi cum illo, quod Concilio Nicæno prohibitum fuisse nesciebam.* *Coriolanus* addit: *Quod autem subjungit ibidem Augustinus, Valerium eandem prohibitionem ignorasse, his, quæ in Vitâ Augustini refert Possidius vel Possidonius, planè repugnat. Ille enim scribit, Valerium corpore & ætate infirmum, ne sua Ecclesiâ Sacerdos, Episcopali munere & officio propter admirabilem Doctrinam & Pietatem dignissimus, ab aliis Civitatibus Episcopo carentibus eriperetur, secretis literis apud Primate[m] Episcopum Sedis Carthaginensis egisse, imbecillitatem corporis sui ætatisque gravitatem allegasse & obsecrasset, ut Hipponensi Ecclesiâ ordinaretur Episcopus, qui sua Cathedra non jam succederet, sed Consecrator accederet Augustinus.* Justè an secus Augustini verba hic emendet *Coriolanus*, Lector judicet. Ego illud tantum observo, eundem *Coriolanum*, qui hunc Canonem Nicænum exhibet, ad quem Augustinum respexisse nullum planè est dubium, in prænotatis ad hujus Synodi historiam inter cæteros Canones; qui hodiè desiderantur, hunc quoque ex Augustino numerare, eoque sibi ipsi contradicere & scribere. Indubiam verò hujus octavi Canonis esse autoritatem ante Annos non ita multos docuerunt Reformatorum eruditissimi *Blondellus & Hammondus*, Gallus ille, hic Anglus, in eadem Controversiâ de Singularitate vel unitate Episcopi Ecclesiæ cujusvis ad hunc Canonem octavum provocantes, id non facturi, si aliam eâ de re Constitutionem judicassent necessariam, Viri in Ecclesiasticis antiquitatibus eruendis undiquaque versatissimi. Sed nec dum ad quiete potest Bellarminus, verum ulterius sollicitari debuit Augustinus, ne videlicet Juri adpellationum Romanarum videretur contrarius, amicissimus nimirum Pontificibus suo tempore Romanis, quos non solum impensè laudaverit, sed & eorum primatum in Africam, imò in universum orbem Christianum, aperte prædicaverit, imò Papæ Bonifacio in specie subjectus. Laudes, quas Episcopis Romanæ Sedis Augustinus adscripsit, quod attinet, doctrinam sine dubio respiciunt, quæ tum, quam hodiè purior longè fuit & magis orthodoxa, non parum adhuc residui habens de Sinceritate apostolicâ, quorum studio Romæ Ecclesiâ fuisse plantatam non improbabiler adeo credidit, Sedis Apostolicæ non semel in Epistolis & cæteris Tractatibus suis memor; de cætero Typum (vel potius typhum) Præulum Romanensium non ita dissimulans, ut non sæpius hinc inde, nomine etiam publico, acius cum perstringeret, ut Augustini Scripta legentibus ignotum esse non potest. Adscripsit quidem literas *Beatissimo & Honorandissimo Fratri Innocentio*, nomine utriusque Concilii & Carthaginensis & Milevitani, ut supra jam dictum est; sed & alias adscripsit literas *dilectissimis & merito prædicandis fratribus Donatistarum Episcopis*, quos si non planè hæreticos, ad minimum schismaticos fuisse tum habitos, constat. Videas hodiè id etiam observare, qui modestius cum falsis Doctoribus & magis politicè, ut vocant, versari consultius ducunt, ut tales eis honorum titulos & Elogia adscribant, qui solis fidelibus & orthodoxis Ecclesiæ Doctoribus de jure & merito adscribi debent, quos tamen ob id accusare tanquam intimius cum illis conjunctos & in omnibus convenientes, nescio an absque eorum fieri posset protestatione, quos tamen magis fortè deceret Scapham dicere & scribere Scapham, quam palpum iis obtudere, quibus ob vim orthodoxæ Veritati factam non nisi duriora debentur. De cætero Augustinum Romani Pontificis primatum in Africam, imò in universum orbem Christianum aperte prædicasse, facilius dicitur & scribitur à Bellarmino, quam ut documentis sufficientibus demonstrare possit, cum neque hoc neque illud verum esse ex proximè antecedentibus clarum

Apol. pro
Hier. pag.
189. Dif.
fert. V.
p. 279.

clarum sit. Non illud. Etsi enim Augustinus scribit, se & alios quosdam in Africâ Episcopos in iunctâ à Venerabili Papâ Zosimo, Apostolica Sedis Episcopo, necessitate Ecclesiasticâ Casarcam attractos fuisse, ad caput tamen proximè antecedens jam fuit ostensum, quid de illâ necessitate Ecclesiasticâ statuendum sit, ne aliquis inde primatus Romani Pontificis monarchicus emergat, utpotè quem Patres Africani nunquam & nullo planè modo agnoverunt. Neque hoc etiam, & multò quidem minus. Fraudem hic iterum commisit Bellarminus, dum suæ opinionis testem citare aulus est Augustinum, scribentem, *heresin Pelagianam ab Innocentio & Zosimo toto orbe esse damnatam*; cum tamen ipsa loci inspectio ostendat, Augustinum id non solis Pontificibus Romanis, sed simul & antecederent Conciliis Episcopalibus, nimirum, quod ex contextu patet, Africanis adtribuisse, quorum vigilantia ibidem laudatæ Bellarminus in gratiam Sedis Romanæ id tractum præter omne jus & meritum voluit. Omnium minimè autem veritati congruum est, Augustinum Bonifacio Papæ subjectum fuisse, ipso contradicente loco, quo Bellarminus ad ejus confirmationem usus est, utpotè ex quo itidem ad caput proximè antecedens ostensum fuit, Augustinum provocasse ad *communem Episcopatum*, qui nullum planè locum obtinisset, si principatum aliquem Monarchicum Sedi Romanæ ex Jure vel Divino vel humano utrinque recepto deberi Augustinus cognitum habuisset. Nec quidquam juvat causam Bellarmini, quod Augustinus alicubi humiliter, vel humaniter potius, & fraternè in causâ Episcopi cujusdam Afri, ad Papam Cœlestinum scripisse legitur, Eidemque rem illam commendasse verbis, quæ primâ quidem facie aliquid habere in recessu videntur, in ipso autem contextu & antecedentium & consequentium lecta, nihil planè scopo Bellarmini inserviunt, præprimis si ea demantur, quæ Bellarminus de suo ex indebitâ liberalitate adjecit. Ita autem Episcopus Hipponensis ad Romanum: *Collabora, obsecro, nobiscum, Pietate Venerabilis Domine, Beatissime & Charitate debita Venerande Papæ, & jube, Tibi, quæ directæ sunt, omnia recitari*. Nullus in his verbis primatus, nullus principatus vel suprematus, quem Augustinus Pontifici Romano detulisse videri potuerit. Sed & ne sequentia tale quid habent, modò absque Bellarmini additamento, ut par est & justum, legantur, dum post aliqua Augustinus hunc in modum scribit: *Existat exemplo, ipsâ Sede Apostolicâ* (Bellarminus interserit, judicante, vel aliorum) *Judicia firmante &c.* præprimis si ex sequentibus observetur, quid Augustinum moverit, ut hanc causam ad Pontificem Romanum existimaverit deferendam, nimirum, quia cognovit, adversam partem illud Tribunal jam præoccupasse, victoriamque ex eo obtinendam sibi promississe aliisque minatam fuisse. Ita enim porrò quibusdam intercedentibus ad Pontificem scribit: *Judicia & publicas potestates, & militares impetus, tanquam executuros Apostolica Sedis sententiam, creberrimi rumores minantur, ut miseri homines Christiani-Catholici graviora formident à Catholico Episcopo, quam cum essent heretici, à Catholicorum Imperatorum legibus formidabant*. Pergit augustissimus simul & mansuetissimus Doctor: *Non sinas ista fieri, obsecro Te, per Christi Sanguinem, per Apostoli Petri memoriam, qui Christianorum populorum Præpositos monuit, ne violenter dominentur inter Fratres*. Inter fratres, inquam, quales non dicerentur, si Petri Successor principatum in eos obtineret Monarchicum, Dominus eorum potius & Pater, quam confrater dicendus.

Observatis hisce contra Bellarminum de Jure vel injuria Adpellationum ad Sedem Romanam addere lubet pauca, quæ recentior controversia inter Norisum & Risbrochium de hoc eodem negotio suppeditat, ne quid pertinens ad hoc argumentum studiosè videatur prætermisum. Impingit nimirum Risbrochius Dogmatistæ Norisio Dominicianum, id est, Dogma à Marco Antonio de Dominis, quem altutum & verisipellem vocat hæreticum, mutuo sumtum, ut ut ipsum sibi proposuerit refutandum, in cujus tamen postea errorem miserabiliter sit lapsus, Marcus nempe Antonius de Dominis, in opere de Republica Ecclesiastica hanc Quæstionem tractans, de Africanis textæ Synodi Carthaginensis Patribus ita scripsit inter alia: *Africana Ecclesia vehementer resistit Papati Romano tempore Augustini, Augustino etiam ipso cum reliquis adversus Papatum reclamante*. Hanc ArchiEpiscopi Spalatensis, quo gaudebat titulo ante transitum ad Anglos, Sententiam rejiciens Norisius non ingratus fuit visus Risbrochio, de eo sic scribenti: *reprehendit graviter Antonium, quod inter cæteros Augustinum numeraverit, & Schisma videtur negare propter honorem Augustini; sed postea immemor sui admittit Schisma, & Augustinum numerat inter schismaticos, & qui defensorem egerat, agit prævaricatorem*. Ut Norisii partes nunc agam, à me non possum impetrare; sufficit ob-

servasse, *Norifum*, utut conatum liberare Augustinum à contradictione Romanâ, vi tamen Veritatis coactum post plura in eam rem tentata agnovisse, ex observatione *Baronii*, fictitias esse literas, quæ sub *Bonifacii* Papæ secundi nomine ab Epistolarum Pontificalium Editoribus, *Binio* nominatim exhibentur, ac *scædis illas scætere mendacis*, in quibus sequentia leguntur: *Aurelius*, Ecclesiæ Carthaginensis olim Episcopus, cum *Collegis suis*, (inter quos non postremus erat Augustinus) *instigante Diabolo*, *superbire temporibus Prædecessorum nostrorum*, Bonifacii atque Cœlestini, *contra Ecclesiam Romanam cepit*; ac indicatis suæ hujus Censuræ rationibus subjunxisse, Augustinum, cæterosque Collegas cum *Aurelio* Primate *adpellationibus transmarinis* sese non instigante Diabolo opposuisse, sed *antiquissimâ Ecclesiarum Africanarum consuetudine* motos, quam ægrè rulerint *Apiarii*, hominis scelestissimi conatibus primùm infringi. *Nora benè*, Lector optimè, *Norifum* hanc Præsulum Africanorum protestationem contra *adpellationes transmarinas* adscribere consuetudini non novitiæ, non heri demum aut nudius tertius natæ aut receptæ, sed *antiquissimæ*, nec unius vel alterius tantùm in Africâ Ecclesiæ, verùm in numero plurali *Ecclesiarum*, nullâ cum ullius in illâ regione à cæteris omnibus exceptione, & quod non parvi nec nullius videri debet momenti, hanc consuetudinem *antiquissimam* & in Africâ universalem Augustini primum tempore infringi cepisse, & quidem conatu hominis *scelestissimi*, qui in nullum omnino censum jure debebat venire, sed ab illis, ad quos Adpellatio est facta, cognitâ ejus causâ sine omni morâ repudiari. Hoc præterea meretur notari, quod *Risbrochius* hanc de Adpellationibus ab Ecclesia Africanâ per Episcopale Concilium repudiatis & annihilatis Sententiam vocat *Dominicisum*, quasi *Marcus Antonius de Dominis* primus Author ejus fuisset, & ante ipsum, qui vestigia Lutheri, Reformatoris animosissimi, Zelo ferventi præserunt, ac Papatus Romani tribunal, ad quod solum ex omni terrarum orbe adpellandum esset, viribus è Cælo largiter concessis oppugnârunt, hanc Quæstionem historicam non parum Instituto, quod urgebant, utilem prætermisissent, nominatim *Centuriatores Magdeburgici*, & laboriosissimus inter illos, *Matthias Flacius*, Author etiam *Catalogi Testium Veritatis*, cujus nuperâ Editioni peculiaris de hæc *Synodo Carthaginiensi*, in qua hæc contra Adpellationes Romanas protestatio facta est, Tractatus cum aliis lectu dignissimis est adjunctus, qui *Risbrochio* ignotus esse non potuit, certè non debuit, utpote quem Bellarminus hanc tractans Controversiam sumit examinandum, in plerisque verò partibus reliquit inconcussam. Ut ad eò primus non fuerit *Marcus Antonius de Dominis*, qui hanc Patrum Africanorum oppositionem contra quæsitum à Pontificibus Romanis Jus adpellationum ad tribunal suum observaverit, *Norifio* vi Veritatis adaçto, ut, quod semel benè factum vidit, à graviori accusatione liberaret. Quæ in hoc eodem argumenta non ita pridem contra *Lupum*, Professore Lovaniensem, Ejusque Notas in Canones Synodicos, qui *Norifio* prælusisse videtur, prolixissimè post alios scripsit in altera Commentatione Polemica, *Veronæ* primum edita, *Franciscus Macedo*, ex ante dictis sufficiens habent responsum.

Quia sub initium hujus Quæstionis facta est mentio Concilii illius *Milevitani*, cui interfuit Augustinus, & Decreti ex eodem contra Adpellationem ad Judicia, ut vocabant *Afri*, *transmarina*, addita observatione, ut plurimum illud citari mutilum, quasi Presbyteros tantùm respiceret, non item Episcopos, *Chamiero* autem ad Græcos Codices provocante, Episcopis idem jus cum Presbyteris ex antiquâ constitutione præscribentes; juvat addere, quæ *Petrus de Marcâ*, ArchiEpiscopus Parisiensis in laudato non semel opere de *libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, seu de *Concordia Sacerdotii & Imperii* de hac adpendice notavit verbis sequentibus: *Diaglantur hic Scriptores*, Cardinales enim *Baronius* & *Perronius* contendunt, eam clausulam esse delendam, pluribus argumentis. *Primum ajunt*, eam non extare in canonibus Concilii Milevitani. *Verum id quidem*, addita enim fuit de industria, quo primum tempore adornata est collectio canonum Africana. *Deinde ajunt*, eo in primis argumento evinci delendam esse hanc clausulam, quod prohibitio illa nusquam extet in Conciliis Africanis, quod tamen ut rem certam tradit collector. *Gravis sanè accusatio*, inquit *Marca*, si extarent omnium Conciliorum Africæ Canones, nec quidquam simile in eis reperiretur. Verum caremus multis Conciliis Africanis, quibus, si extarent, major fides esset habenda, quàm iis, qui eorum contradicunt Scripserunt. Nam præterea Concilium Africanum Anni post quadringentesimum & decimum octavi pronuntiavit apertè, non toleraturos se Adpellationes ad Sedem Apostolicam, si constiterit, Jus illud Sedi Romanæ tributum non fuisse à Synodo Nicenâ. Prohibitio autem

L. 7. c. 16.
n. 5. p. 254.
& seqq.

autem illa antecedit tempora Collectionis Canonum Africanorum, quamvis Concilium Milevitanum, in quo addita est hæc clausula, sit antiquius illa prohibitione. Constat ergo in ea Sententia fuisse Afros, ut existimaverint, ad Apostolicam Sedem provocari non posse à Judicibus electis, neque etiam à Concilio Africae universali. *Addit Marca*, hoc præjudicio usos esse Gallos ætate Hincmari, quam in sequentibus exponit historiam. Neque etiam dissimulat opinionem *Perronii*, existimantis, Adpellationes Episcoporum Africanorum recipi solitas ab Apostolica Sede ante habita hæc Concilia Africana, indicans, Eum hujus rei probationem petere ex Augustini Epistola ad Glorium, cujus supra etiam est facta mentio, in qua loquens Augustinus de Cæciliano, Carthaginensi Episcopo, & de Episcopis, qui partes Cæciliani fovebant, adversus quos, licet absentes, Synodus Donatistarum sententiam damnationis protulerat, ait, eos posse causam suam reservare judicio aliorum Collegarum, præsertim Ecclesiarum Apostolicarum, & ostendere, Sententias latas adversus absentes nullius esse roboris; non enim, inquit, agebatur de Presbyteris aut Diaconis, sed de Collegis. Tum addit, nullius momenti apud Cæcilianum esse debere multitudinem inimicorum ipsi insidiantium, quandoquidem communione junctus erat Ecclesie Romanæ & aliis Ecclesiis, undè Fides Evangelii fluxerat. *Verum*, sic responderet *Marca*, id non probat, provocatum fuisse ad summum Pontificem, sed tantum ex postulatum apud omnes Ecclesias de injuria Cæciliano irrogatâ. Nam Augustinus eam cognitionem aliis Collegis reservat indefinitè, præsertim verò Ecclesiis Apostolicis, inter quas Romana erat prima, non unica tamen; Sapienter porro hic Augustinus mentionem facit Ecclesiarum Apostolicarum in Controversia, quæ turbabat Africam, divisam in Donatistas Schismaticos, & in Coecilianum ac Ecclesias Catholicas eidem adhærentes. Nam ad ostendendum, quinam ex illis facerent schisma, ratio habenda non erat damnationum, quæ ab utraque parte in adversarios decernebantur, neque ex eis peti poterat præjudicium bonæ causæ, sed inspiciendum erat, quinam communione confociati essent Ecclesie Romanæ & cæteris Ecclesiis Apostolicis; nam Regula illa constans est & certa, Unitatem consistere in communione Ecclesiarum Apostolicarum, contra, fieri Schisma, si quis se ab eis separaret. Quapropter Justinianus Imperator, in usum revocans Regulam ab Augustino propositam, decernit in *Novella Constitutione* post centesimam nonâ, eos esse hæreticos, qui neque communicant, neque consentiunt Professioni Fidei, quæ summo consensu prædicatur à Patriarchis Romæ & Occidentis, (item) Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno & Hierosolymitano, & ab Episcopis, qui sunt sub eorum potestate. Optimè igitur agebat Augustinus posse Coecilianum in hæc Schismatis causâ spernere hostes suos, cum communione junctus esset Ecclesie Romanæ & cæteris Ecclesiis, undè fluxerat Evangelium; ac posse illum reservare causam integram judicio aliorum Collegarum, præsertim Ecclesiarum Apostolicarum. Ostendit autem id quidem, scribit porro *Marca*, auctoritatem illarum Ecclesiarum, ac præsertim Romanæ, pro conservatione Unitatis & communioris, sed non probat adpellari posse à judicio Episcoporum Africanorum ad Sedem Romanam, vel ad alias Ecclesias Apostolicas, in causâ Disciplinæ, quando Episcopi sunt Catholici. *Hæc omnia Archiepiscopus Parisiensis*. Eadem ferè nuper repetiit *Guilielmus Beveregius*, Synodici Oxoniensis vel *Pandectarum Juris Canonici Ecclesie Græcæ* Editor, in suis ad Canonem Concilii Carthaginensis trigésimum & primum Notis, ita ut à *Marca* mutuo accepisse videatur.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM & seqq.

DE

Summo Pontifice à nemine judicando.

Id dum Bellarminus, ommissis Scripturæ testimoniis, quæ in rem suam nulla habuit, præmissis tamen Conciliorum Decretis ut plurimum minus authenticis, additis Pontificum in re propriâ Judicium Decisionibus eomet ipso suspectis, quin & subjunctis aliquibus Imperatorum confessionibus per se insufficientibus planè, etiam Ecclesie Doctorum suffragio demonstrare conatur, inter eos autem silentio Augustinum præterit, nihil ex Eo auxilii sperandum esse docuit, quod, si juxta quorundam hodiè opinionem Sententia esset dicenda, nobis quidem Evangelicis posset esse satis. Quia verò in solutione argumentorum contra Papæ ab omni aliorum Judicio & Censurâ exemptionem aliquoties Augustini mentio occurrit, idè paulisper & hic erit subsistendum. Et quia ex *Nili*, Thessalonicensis olim Archiepiscopi rationibus prima Paulum Petri Antinachum sistit, ex cujus facto sequi vide-

K 4

tur,